

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО»**

**ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНОГО
ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО»**

освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр

галузь знань: 08 Право

спеціальності: 081 Право

2022 – 2023 навчальний рік

Програму розроблено та внесено: ВСП «Фаховий коледж Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського»

Розробник: Хрящевська Карина Віталіївна, викладач циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки

_____ Хрящевська К.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програма затверджена на засіданні циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки.

Протокол № 8 від «30» серпня 2022 року

Голова циклової комісії _____ _____ Мікрюкова К.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено навчально-методичною комісією коледжу

Протокол від «31» серпня 2022 року № 6

Голова навчально-методичної комісії _____ _____ Сахарова О.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Історія вчень про державу та право» складена Хрящевською К.В. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів галузі знань: 08 Право Спеціальність: 081 Право Освітня програма Право.

Дана програма може бути використана для підготовки фахових молодших бакалаврів наступних спеціальностей:

081 Право

082 Фінанси, банківська справа, страхування

123 Комп'ютерна інженерія

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: ідеї і вчення, що стосуються держави, її суті, її форми та бажаної організації і, відповідно, права.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Історія вчень про державу та право»: формування системи світоглядних засад студентів щодо розуміння природи і змісту основних державно-правових категорій і понять; загальних закономірностей виникнення й розвитку держави і права; з'ясування їх сутності, визначення можливих перспектив їх подальшої еволюції; розкриття складностей і суперечностей історичного процесу розвитку знань про державу і право, поступового пізнання людською думкою сутності держави і права.

1.2. Завдання курсу: допомогти у засвоєнні студентами об'єктивної історичної закономірності становлення державно-правових форм організації суспільного життя; сформувати навички орієнтування у складнощах правової методології сучасних концепцій, що пояснюють сутність та призначення держави, права, правових явищ; обґрунтувати конкретні державно-правові погляди; визначити новизну, оригінальність і соціальну цінність концепцій і поглядів; сприяти оптимальному використанню історичного досвіду правового розвитку демократичних країн, що має практичне значення для вдосконалення процесу вітчизняного державотворення.

Міждисциплінарні зв'язки: Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як «Теорія держави та права», «Історія держави та права України та зарубіжних країн», «Конституційне право».

Програмні результати навчання (РН):

ПРН1. Формування розуміння сутності історичних перетворень, що відбуваються в сучасній Україні, а також почуття патріотизму, правосвідомості.

ПРН2. Формування філософської культури мислення, пізнання навколишнього світу та самого себе, навичок застосування філософської методології.

ПРН11. Набуття необхідних знань про державу і право як явища суспільного життя, основних закономірностей їх виникнення і розвитку, їх сутність, призначення і функціонування в суспільстві.

ПРН12. Набуття необхідних знань про історичні пам'ятки права України та зарубіжних країн; вміння характеризувати систему державних органів управління і правові інститути України за конкретних історичних умов.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями**:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК2. Здатність розглядати суспільні явища в розвитку і конкретних історичних умовах.

ЗК3. Вміння працювати з інформацією, у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах.

ЗК6. Креативність, здатність до системного, логічного, абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК8. Здатність до проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій дискусії.

ЗК10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Уміння планувати і організовувати свою професійну діяльність.

ЗК12. Здатність бути критичним і самокритичним, визнавати та виправляти власні помилки.

Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності (СК)

ФК1. Здатність аналізувати особливості і виявляти закономірності державно-правового розвитку України на різних історичних етапах.

ФК2. Здатність орієнтуватися в системі права, визначати та аналізувати структуру та види юридичних норм.

ФК14. Здатність визначати соціальну сутність, функції, форму держави, структуру її апарату

Мова навчання – українська.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Політико-правові вчення Давнього Сходу

Тема 2. Політичні і правові концепції античного світу

Тема 3. Політичні і правові ідеї Західної Європи періоду Середньовіччя

Тема 4. Погляди на державу і право в епоху відродження, реформації в Західній Європі XVI століття

Тема 5. Політико-правова думка періоду ранніх антифеодальних революцій у Голландії й Англії

Тема 6. Правові ідеї німецького та італійського Просвітництва XVII–XVIII століть

Тема 7. Концепції держави і права французького Просвітництва у XVIII столітті

Тема 8. Політичні і правові теорії США в період боротьби за незалежність у XVIII–XIX століттях

Тема 9. Політична і правова думка в Німеччині кінця XVIII – початку XIX століття

Тема 10. Погляди на державу і право в Англії і Франції в першій половині XIX століття

Тема 11. Правові теорії в Західній Європі у II половині XIX століття

Тема 12. Правові ідеї в Європі на початку XX століття

Тема 13. Політико-правові вчення Європи ХХ століття

Тема 14. Політична і правова думка Київської Русі

Тема 15. Українська політико-правова думка XVI– початку XVII століття

Тема 16. Право і політика козацько-гетьманської держави

Тема 17. Державно-правові концепції українського Відродження

Тема 18. Українська політико-правова думка кінця XVIII – I половини XIX століття

Тема 19. Політико-правові вчення України ХХ століття

Тема 20. Політико-правові вчення України ХХ століття

Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ВЧЕННЯ ДАВНЬОГО СХОДУ

Виникнення політико-правових вчень. Політико-правові вчення Давньої Індії. Політико-правові вчення Давнього Китаю.

Тема 2. ПОЛІТИЧНІ І ПРАВОВІ КОНЦЕПЦІЇ АНТИЧНОГО СВІТУ

Політичні і правові концепції Стародавньої Греції. Політичні і правові теорії Стародавнього Риму. Політичні і правові ідеї раннього християнства. Зародження політико-правових вчень Августина Блаженного.

ТЕМА 3. ПОЛІТИЧНІ І ПРАВОВІ ІДЕЇ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ПЕРІОДУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Теократичні вчення Августина Аврелія і тираноборська концепція Іоанна Солсберійського. Політико-правові ідеї середньовічних ересей. Хома (Тома) Аквінський. Політико-правова теорія середньовічної схоластики. Вчення про закони і державу Марсілія Падуанського. Середньовічні юристи.

ТЕМА 4. ПОГЛЯДИ НА ДЕРЖАВУ І ПРАВО В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ, РЕФОРМАЦІЇ .В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ XVI СТОЛІТТЯ

Вчення Нікколо Макіавеллі про державу. Теорія Жана Бодена про державний суверенітет. Політико-правові ідеї Реформації. Утопічний соціалізм і комунізм Томаса Мора і Томмазо Кампанелли. Політико-правові ідеї тираноборців. Етьєн де Ла Боесі.

ТЕМА 5. ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ДУМКА ПЕРІОДУ РАННІХ АНТИФЕОДАЛЬНИХ РЕВОЛЮЦІЙ У ГОЛЛАНДІЇ Й АНГЛІЇ

Вчення Гуго Гроція про право і державу. Погляди Томаса Гоббса на державу і право. Правова ідеологія в період Англійської революції 1640–1649 рр. Теорія природного права Бенедикта Спінози. Вчення Джона Локка про право і державу. Обґрунтування «Славної революції» в Англії 1688 р.

ТЕМА 6. ПРАВОВІ ІДЕЇ НІМЕЦЬКОГО ТА ІТАЛІЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА XVII–XVIII СТОЛІТЬ

Природно-правові теорії в Німеччині. Самуїл Пуфендорф. Християн Томазій. Християн Вольф. Правові теорії в Італії. Джамбаттіста Віко. Чезаре Беккарія.

ТЕМА 7. КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ФРАНЦУЗЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА У XVIII СТОЛІТТІ

Політико-правова програма Вольтера. Політико-правова доктрина Шарля Монтеск'є. Теорія народного суверенітету Жан-Жака Руссо. Політико-правові вчення французького соціалізму і комунізму. Політико-правові думки періоду Французької революції 1789–1794 рр. Проблеми держави і права в документах «Змова в ім'я рівності».

ТЕМА 8. ПОЛІТИЧНІ І ПРАВОВІ ТЕОРІЇ США В ПЕРІОД БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ У XVIII–XIX СТОЛІТТЯХ

Політико-правові ідеї Бенджаміна Франкліна. Томас Пейн про державу і право. Політико-правові погляди Томаса Джефферсона. Олександр Гамільтон про державу і право. Політико-правове вчення Джеймса Медісона. Політико-правові ідеї Джона Адамса. Правові погляди Джона Маршалла. Вчення Олівера Холмса про право та політико-правові погляди Вудро Вільсона.

ТЕМА 9. ПОЛІТИЧНА І ПРАВОВА ДУМКА В НІМЕЧЧИНІ КІНЦЯ XVIII – ПОЧАТКУ XIX СТОЛІТТЯ

Іммануїл Кант про право і державу. Правова теорія Іоганна Готліба Фіхте. Георг Гегель про державу і право. Історична школа права. Густав Гуго, Фрідріх Савіньї, Георг Пухта.

ТЕМА 10. ПОГЛЯДИ НА ДЕРЖАВУ І ПРАВО В АНГЛІЇ І ФРАНЦІЇ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТОЛІТТЯ

Правова теорія Ієремія Бентама з питань права і держави. Правові вчення Джона Остіна, Джона Стюарта Мілля. Концепція конституційної держави Бенжамена Констана і Алексіса Токвіля. Політико-правова доктрина Огюста Конта. Теорія реформ держави, права Вільгельма Гумбольдта і Лоренцо Штейна. «Надкласова монархія».

ТЕМА 11. ПРАВОВІ ТЕОРІЇ В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТОЛІТТЯ

Юридичний позитивізм Карла Бергбома й Адемара Есмена. Вчення Рудольфа Ієрінга про право і державу. Правова концепція Георга Єллінека. Проблеми держави і права у вченнях Герберта Спенсера. Правова теорія держави Людвіга Гумпловича. Неокантіанське вчення про право Рудольфа Штаммлера.

ТЕМА 12. ПРАВОВІ ІДЕЇ В ЄВРОПІ НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Соціалістичні політико-правові вчення. Позитивістський нормативізм Ганса Кельзена. Правова доктрина солідаризму Леона Дюгі. Психологічна теорія права Лева Йосиповича Петражицького. Школа «вільного права». Політико-правова теорія типології влади, теорії еліт, бюрократії. Макс Вебер, Вільфредо Парето, Гаєтано Моска.

ТЕМА 13. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ВЧЕННЯ ЄВРОПИ І РОСІЇ XX СТОЛІТТЯ

Політичні та правові погляди В. Соловйова, С. Булгакова, М. Бердяєва. В. І. Ленін, Й. В. Сталін та їхні політико-правові погляди. Політико-правові вчення націонал-соціалізму. Відроджене природне право. Політико-правові вчення радянського часу.

ТЕМА 14. ПОЛІТИЧНА І ПРАВОВА ДУМКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Етапи формування давньоукраїнської державності та її фіксація у письмових джерелах. Початок становлення української державності. Княгиня Ольга та розвиток права. Розквіт Київської Русі за Володимира Великого. Християнізація та державність. Утвердження української ранньофеодальної держави. Правові настанови Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха.

ТЕМА 15. УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ДУМКА XVI–ПОЧАТКУ XVII СТОЛІТТЯ

Гуманістичні погляди на державність доби Ренесансу в Україні. (Ю. Дрогобич, С. Оріховський, В. Острозький, М. Смотрицький). Політико-правові ідеї реформації і контрреформації на українських землях. (І. Вишенський, К. Транквіліон-Старовецький, Л. Зізаний, С. Зізаний, Я. Длугош. І. Борецький, Ф. Христофор, П. Скарга). Роль Києво-Могилянської академії в державотворенні і праві. (П. Могила, Ф. Прокопович, С. Яворський).

ТЕМА 16. ПРАВО І ПОЛІТИКА КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Внесок Богдана Хмельницького в українське державотворення. Політико-правові ідеї України часів Руїни (Ю. Хмельницький, І. Виговський, Ю. Немирич). Іван Мазепа в боротьбі за українську державність. Конституція Пилипа Орлика.

ТЕМА 17. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ КОНЦЕПЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Правові ідеї Яківа Козельського та Семена Десницького. Василь Капніст про автономію України. Григорій Сковорода та Іван Котляревський – видатні мислителі XVIII століття.

ТЕМА 18. УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ДУМКА КІНЦЯ XVIII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТОЛІТТЯ

Західноукраїнські юристи – засновники Петербурзької юридичної школи (М. Баудянський, П. Лодій, В. Кукольник). Формування Харківської та Київської юридичних шкіл (Й. Шад, К. Неволін, М. Іванишев). Національне відродження в Галичині. Іван Могильницький – борець за права української мови.

ТЕМА 19-20. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ВЧЕННЯ УКРАЇНИ XX СТОЛІТТЯ

Формування соціологічної школи права (Є. Ерліх та Б. Кістяківський). Михайло Грушевський – центральна постать українського державотворення початку XX століття. Українські концепції держави та права першої половини XX століття (В. Вернадський, С. Дністрянський, Ю. Бачинський, М. Лозинський, В. Липинський, В. Винниченко). Концепції українського націоналізму (М. Міхновський та Д. Донцов). Радянський період розвитку українських правових вчень. Тенденції розвитку сучасної української правової думки.

3. Рекомендована література

Базова

1. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право. К.,2017.
2. Трофанчук Г.І. Історія вчень про державу і право: Навчальний посібник. К., 2017.
3. Шульженко Ф.П., Андрусак Т.Г. Історія політичних і правових вчень: Навчальний посібник. К., 2016
4. Демиденко Г.Г. Історія вчень про державу і право: Підручник. Х., 2018.
5. Мироненко О.В., Горбатенко В.П. Історія вчень про державу і право: Підручник. «Академія»,2015

Допоміжна

1. Антология мировой правовой мысли в 5 т. М., 1999.

2. Бёрк Э. Размышления о революции во Франции. М., 1992.

4. Інформаційні ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
6. База даних законодавства ЄС: <http://europa.eu.int/eur-lex>
7. Бібліотека Міжнародного центру перспективних досліджень. - <http://www.icps.kiev.ua/library>.
8. <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm> - Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія.
9. <http://www.lawbook.by.ru/> - Бібліотека юриста.
10. <http://www.lib.ua-ru.net/index.html> - Веда – електронна бібліотека.
11. <http://www.lsl.lviv.ua/> - Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника.
12. <http://www.library.univ.kiev.ua> – Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.
13. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
14. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> - каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України.
15. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> - каталог національних бібліотек країн світу.
16. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> - каталог електронних бібліотек України.
17. <http://www.nbuv.gov.ua/db/ref.html> - реферативна база даних НБУ ім. В.І.Вернадського (включаючи юридичні науки).
18. <http://www.nbuv.gov.ua/online-2010/> - передплачені науково-інформаційні ресурси НБУ ім. В.І.Вернадського.
19. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> - електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського.
20. <http://allbest.ru/union/> - перелік безкоштовних бібліотек повних текстів.
21. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> - енциклопедії та словники.
22. <http://www.lib.com.ua/> - електронна бібліотека.
23. <http://www.slovari.org> – каталог словників (у тому числі, юридичні)
24. <http://www.ebk.net.ua> – повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).
25. <http://law.biz.ua/books/0023/0204.htm> - юридична бібліотека (Україна)
26. <http://pravo.biz.ua/> - юридична бібліотека (Україна).
27. <http://www.vuzlib.net/> -економіко-правова бібліотека (оцифровані підручники)
28. <http://chitalka.info/pravoznavstvo.html> – безкоштовна студентська бібліотека юридичних ресурсів.
29. <http://lawbook.by.ru/> - бібліотека юриста.
30. <http://www.tarasei.narod.ru/uchebniki.html> - правова бібліотека.
31. <http://urka.ru/catalog.php?parent=57> – каталог юридических ресурсів.

32. www.lawukraine.com - каталог юриста.

33. www.defence.com.ua - сам собі юрист.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

Підсумкова атестація (2 семестр).

6. Засоби діагностики успішності навчання:

Поточне усне опитування, тести проміжного контролю, оцінювання завдань самостійної та індивідуальної роботи.

Підготовка і виступи з індивідуальними науково-дослідними завданнями.

Підготовка та захист проектів і презентації.

Контрольні роботи.